

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar

Year: 7 - Number: Special Issue (Özel Sayı) 3, p. 103-107, May 2023

Dillerarası Aktarım Bakımından Hırvat Öğrencilerin Türkçe Durum Eklerini Yapılandırma Biçimleri* **

Constructing Turkish Case Suffixes of Croatian Students in Terms of Interlingual Transfer

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1201300>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
08.11.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
01.01.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.05.2023

Asya Studies

Doç. Dr. Gönül Erdem Nas
Bartın Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve
Edebiyatları Bölümü, Güney-Batı Türk
Lehçeleri ve Edebiyatları ABD
gonulerdem2002@yahoo.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0001-8100-3884>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

** Bu çalışma, 20-22 Ekim 2022 tarihleri arasında Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen "14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Bir Güney Slav dili olan ve aynı zamanda Bosna, Sırbistan ve Karadağ halkları tarafından kolaylıkla anlaşılan Hırvatça; fonolojik, morfolojik ve sentaktik dizilim bakımından Türk dilleri ailesine ait Oğuz grubu içerisinde bulunan Türkiye Türkçesine göre oldukça farklılıklar barındırmaktadır. Türkçe ve Hırvatçanın birbiriyle olan ilişkisi derin tarihi bağlarla dayanmakla birlikte yakın dönemler içinde bağımsızlık sonrası gelişen ilişkilerle de pekişerek devam etmektedir. Bu ilişkinin bakiyesi, Hırvatça ve diğer doğu Avrupa Slav dillerindeki Türkçe sözcüklerdir. Bu çalışmada Zagreb Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türkoloji Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin Türkçedeki durum eklerinin tümce kuruluşlarında hem semantik hem de gramatik diziliş bakımından yapılandırması incelenmiştir. Tümce kuruluşlarında hangi durumlarda söz konusu ekler tümceye nasıl dâhil edilmektedir, tümceleri oluşturan aynı seviye Türkçe öğrencilerinde nasıl yapılandırma yolları izlenmektedir, bu yapılandırmalarda Hırvatçanın etkisi ne ölçüdedir gibi sorular çalışmanın ana konularıdır. Çalışmada durum eklerinin Hırvat öğrenciler tarafından tümcede Türkçe düşünce ile yapılandırmaları ele alınacaktır. Bu yapılandırmada ana dil Hırvatçanın etkisi, özellikle hangi durum eklerinin oluşturulmasında ortaya çıkmakta veya çıkmamaktadır gibi sorular öğrencilerden alınan veriler ışığında değerlendirilecektir. Hırvatçada bulunan ad durumları yapı ve işlev bakımından ele alınarak Türkçedeki ilgili yapılarla karşılaştırılarak değerlendirilecektir. Böylelikle tipolojik bir bakış açısıyla elde edilen verilerle eldeki bulgular değerlendirilerek Türkçenin bu dil üzerinden ad durumları bakımından nasıl öğrenildiğine dair sonuçlar paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hırvatça, Türkçe, Durum Ekleri

Abstract

Croatian, a South Slavic language that is also easily understood by the peoples of Bosnia, Serbia and Montenegro; In terms of phonological, morphological and syntactic sequence, it has quite differences compared to Turkey Turkish, which is in the Oghuz group belonging to the Turkic languages family. Although the relationship between Turkish and Croatian is based on deep historical ties, it continues to strengthen with the relations that developed after independence in the recent periods. The remnant of this relationship is Turkish words in Croatian and other eastern European Slavic languages. In this study, the structuring of case suffixes in Turkish in terms of both semantic and grammatical order in sentence formations of students studying at the Department of Turcology at the Faculty of Philosophy at Zagreb University was examined. The main topics of the study are questions such as in which situations and how the suffixes are included in the sentence in sentence constructions, how are the ways of structuring the same level Turkish learners who make up the sentences, and what is the effect of the Croatian language in these constructions. In the study, the configuration of case suffixes by Croatian students with Turkish thought in a sentence will be discussed. In this configuration, questions such as the effect of the mother tongue Croatian, especially in which case suffixes appear or not, will be evaluated in the light of the data obtained from the students. The noun cases in Croatian will be evaluated in terms of structure and function, and will be compared with the related structures in Turkish. Thus, by evaluating the data obtained from a typological point of view and the findings, the results of how Turkish is learned in terms of noun cases through this language are shared.

Keywords: Croatian, Turkish, Case Suffixes

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Erdem Nas, G. (2023). Dillerarası Aktarım Bakımından Hırvat Öğrencilerin Türkçe Durum Eklerini Yapılandırma Biçimleri. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(Special Issue / Özel Sayı 3), 103-107.

GİRİŞ

Hint-Avrupa dil ailesinin Baltık-Slav dilleri, Slav dilleri, Güney Slav dilleri Sırp-Hırvatça alt koluna ait Hırvatça, 30 harfli Latin alfabesini kullanan ve cümle dizilişi özne-yüklem-nesne biçiminde kurulan Hırvatistan'ın resmî dilidir (Fortson, 2010: 431). Türkçe ise Türk dilleri ailesinin Oğuz grubunda bulunan ve nüfus bakımından en fazla konuşuru Türkiye'de olmakla birlikte Balkanlar, Orta Doğu, Kıbrıs gibi geniş bir coğrafyada varlığını sürdüren bir Altay dilidir (Johanson, 2006).

Dilleri benzerlik ve farklılıklarıyla karşılaştırma olarak kısaca tanımlayabileceğimiz tipolojik yaklaşımda ise birçok dili bu anlamda karşılaştırma olanağı sunan Ethnologue ve World Atlas of Language Structures (WALS) gibi programlar bu iki dil için kısaca şu şekilde bilgiler verilmektedir (<https://www.ethnologue.com/language>, <https://www.wals.com>).

Tablo 1: Türkçe-Hırvatça Tipolojik Özellikler

Özellik	Türkçe	Hırvatça
Cümle kuruluşu	Özne-nesne-yüklem (devrik olmayan yapılar için)	Özne-yüklem-nesne
Edatların konumu	Sözcük sonrası	Sözcük öncesi
Dilde cinsiyet durumu	Yok	Var (eril/dişil/nötr)
Tanımlık (Artikel)	Yok	Yok
Ad durumu	Var (6 durum)	Var (7 durum)
Harf sayısı	21 ünsüz, 8 ünlü	2 tanesi diftong olmak üzere 25 ünsüz ve 5 ünlü
Vurgu ve ton durumu	Tonlu olmayan vurgunun genellikle son hecede bazen de farklı hecelerde bulunması	4 tonlu kullanım, vurgu tona bağlı ve belirgin bir hecede bulunmamaktadır

Türkçe ve Hırvatçadaki Ad Durumları

Durum ya da hâl terimi dilciler için “İsmi cümle içinde bulunduğu dil bilgisi şekli; yalın veya eklerle genişletilmiş olarak aldığı geçici durum” (Korkmaz, 2010: 74), “Fiile doğrudan bağlanan fiili doğrudan ilgilendiren isimlerin bu bağlanma veya ilgi sırasında içinde buldukları durum” (Buran, 2011: 380), “Tümce içindeki isimleri diğer sözcüklere değişik anlam ilişkileri çerçevesinde bağlayan biçimbirimler” (Eker, 2006: 279) olarak ele alınmaktadır.

Türkçede adın durumları hem sayısı bakımından hem de adlandırılışı bakımından farklı farklı ele alınmaktadır. Bazı dil bilimciler Türkçede 5 durum eki olduğunu belirtirken bazıları ise bu sayıyı 9 durum olarak ifade eder. Aynı zamanda ad durumu ile ilgili terminolojik bir sorun da göze çarpmaktadır (Alkayış, 2012: 276).

Genel olarak ele alındığında literatürde ad durumu ile ilgili adlandırmalar şöyledir:

Tablo 2: Türkçede Ad Durumları ve Adlandırmaları

Ad Durumu	Yalın durumu	Belirtme Durumu	Yönelme durumu	Bulunma durumu	Ayrılma durumu	İlgi durumu	Vasıta durumu	Eşitlik durumu	Yön gösterme durumu	Araçlı durumu
Ergin (1992: 228)	---	Akkuzatif hâli	Datif hâli	Lokatif hâli	Ablatif hâli	Genitif hâli	İnstrumental hâli	Ekvatif hâli	Direktif hâli	---
Banguoğlu (1974: 326-331)	---	Kimi hâli	Kime hâli	Kimde hâli	Kimden hâli	Kimin hâli	Kimle hâli	Kimce hâli	---	---
Korkmaz (2003: 23-25)	Yalın durum (dağ)	Yüklem durumu (dağ-ı)	Yönelme durumu (dağ-a)	Bulunma durumu (dağ-da)	Çıkma durumu (dağ-dan)	İlgi durumu (dağ-ın)	Vasıta durumu (kol-la)	Eşitlik durumu (aylar-ca)	---	---
Aksan, (2003: 79-80)	Yalın durum	Belirtme durumu	Yönelme durumu	Kalma durumu	Çıkma durumu	Tamlama durumu	---	Eşitlik durumu	Yön gösterme durumu (sonra,	Araçlı durumu (yaya

								taşra)	n)
Akbayır, (2006: 51-52)	---	İsmin -i hâli	İsmin -e hâli	İsmin - de hâli	İsmin - den hâli	----	---	---	----
Karahan, (1999: 41-43)	---	Yüklem e	Yaklaş ma	Bulunm a	Uzaklaş ma	---	Vasıta	---	----

Tablodan da anlaşılacağı üzere Türk dili çalışlarının ortak olarak belirttiği ad durumları; belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma iken diğer durumlar için bir ortaklık bulunmamaktadır.

Hırvatçanın ad durumlarına bakıldığında ise bir terminoloji sorunu göze çarpmaz. Bununla birlikte iki temel ad durumu, diğer ad durumlarının da belirleyicisi konumundadır, bunlar yalın (nominativ) ve ilgi (genitif) durumlarıdır. Hırvatçadaki ad durumları, cinsiyet ve tekil-çoğul çekimlerine göre değişiklik gösterir ve şu şekildedir (Browne, 1993: 306-387; Matovac, 2022):

Tablo 3: Hırvatçada Ad Durumları

	Nominativ (yalın)		Akuzativ (belirtme)		Dativ (yönelme)		Lokativ (bulunma)		Instrumental (Vasıta)		Genitiv (İlgi)	
	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul	Tekil	Çoğul
Dişil	-a	-e	-u	-e	-i	-ama	-i	-ama	-om	-ama	-a	-e
Eril	Ünsüz sonlu	- i/ovi/evi	a/-	-e	-u	-ima	-u	-ima	-om/em	-ima	-a	-a
Nötr	-o/e	-a	-o/e	-a	-u	-ima	-u	-ima	-om/em	-ima	-a	-a

Her iki dildeki ad durumları tipolojik bir yaklaşımla ele alındığında; adın yalın (nominativ), belirtme (akuzativ), yönelme (dativ), bulunma (lokativ), ilgi (genitiv) ve vasıta (instrumental) durumlarının ortak olduğu bununla birlikte Türkçede bulunan ayrılma, eşitlik durumları ile bazı dil çalışlarının ad durumu olarak değerlendirdiği yön gösterme ve araçlı durumlarının ise Hırvatçada karşılığının olmadığı görülmektedir.

Hırvatçada diğer bir özellik ise yönelme ve bulunma durumlarının aynı eklerle karşılanmasıdır. Bu durumun tümcede karışıklığa yol açmaması ön edat kullanımları ile mümkündür. Bu durumun Türkçe öğrenimindeki yansıması ilerleyen kısımlarda ele alınacaktır.

YÖNTEM

Çalışma, Türkçe-Hırvatça tipolojik bir çalışmanın dil öğretimi ile ilişkisini içermektedir. Bu sebeple çalışmada yer alan öğrenciler Zagreb Üniversitesi Felsefe Fakültesine bağlı Türkoloji bölümünde okuyan yaşları 20-24 arası lisans düzeyi üçüncü sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. B1 düzeyi toplam 12 öğrenciden yazma ödevi olarak “Türkçeyi neden seçtiniz ve Türkçe ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?”, “Öğrenim hayatınızda sizi en çok etkileyen –olumlu, olumsuz- öğretmen tutum ve davranışları nelerdir?” ve “Küçük bir çocuğa masal anlatacaksınız, bunu yazınız” başlıkları farklı zamanlarda aynı öğrencilere verilmiştir. Bu başlıklar ile yazma ödevinde cümlelerin hazırlıksız bir zaman içindeki cümlelere oranla daha hatasız olacağı düşünüldüğünden “Türkçeyi neden seçtiniz ve Türkçe ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” ile “Küçük bir çocuğa masal anlatacaksınız, bunu yazınız” başlıkları ödev, öncesinde sınav sorusu olarak sorulduğunda oluşturulan metinlerde farklılıklar görülmüştür. Bunlar bulgu-yorum ve sonuç kısmında ele alınmıştır. Çalışmada birçok örnek tespit edilmiştir. Belirlenen örneklerin benzer sorunları içermesi sebebiyle tüm örnekler tek tek ele alınmamış, aynı sorunu içeren örnekler sunulmuştur. Hatalı kullanımlarda ad durum biçimlerinin doğru kullanımına yönelik kısa bilgi, ilgili sözcüğün yanında yay araç içerisinde belirtilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Ad durumlarının tümcede doğru kullanımına dair örnekler:

- Herkes çikolatanın yirmide birini aldı.
- O zaman bana materyali gerçekten öğretmeye ve söylediği her şeyi anlamaya çalışan...
- Lucijana ve Ivan matematikte çok başarılıydı.
- Eğitimde en büyük rolün öğretmenlerde olduğunu düşünüyorum.
- Ortaokulda beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar beş öğretmenim vardı.
- Türkoloji bölümüne kaydolduğumda korktum, Türkçeyi sadece dizilerden biliyordum.

-Liseye başladığımda işini çok seven ve bu sevgiyi öğrencilere aktarmaya çalışan iki hocadan tarih dersi aldım.

- Prenses hem içten hem dıştan güzel olmuş, herkes onu seviyormuş.
- O sestem kirpi uyanmış ve onlara evini çok sevdiğini söylemiş.
- Ayı arılar tarafından sokulmuş ve kirpi evinde huzurlu uyumuş.
- Para kazanmak için balık tutmaya gitmiş.
- Ormanda uyurken bir kurtla karşılaşmış.
- Olanları kimseye söylememeye karar vermiş.
- Nehrin kıyısındaki ormanın ortasında solmuş ayçiçekleri görmüş
- Orada çok mutluymuş ama yine de bir kaleye taşınmak istemiş.
- Japon balığı cevap vermeden gitmiş, adam onu beklemiş

Ad durumlarının tümcede doğru kullanılmayışına dair örnekler:

- ... sınıf hocamı bana çok yardımcı oldu (yalın- belirtme)
- Türkçe okumak (yönelme -Ø) karar verdiğimde (bu durum) ailem içine (ilgi-bulunma) büyük paniğe ve şüpheye neden oldu. Benim seçimimde (belirtme) en çok ablam destekledi
- Yapamayacağım düşündüklerin (belirtme) için onu ikna etmek (belirtme) denedi.
- Monika Hoca İngilizce (belirtme) çok iyi biliyordu ama anlatması çok kötüydü.
- Türkoloji bölümü hocalarıyla (ayrılma) çok memnunum ama Hırvat dili hocaları bu kadar ulaşılabılır değil
- Beni çok hassas, sabırlı bir (belirtme) olarak görürler
- Felsefe fakültede (yönelme) kaydoldum.
- İnsanlar benimle vakit geçirmek (belirtme) seviyor çünkü ilginç konusunda (ayrılma) bahsedebilirim
- Kurt, kirpinin evinde neyi bu kadar sevdiği (belirtme-yalın) hiçbir şekilde anlamamış.
- Yaşlı adam eve gitmiş ve karısı (ilgi) eski evlerin içinde bulmuş
- Çiçek toplamanın cezası olduğu için üç gün gözaltına (bulunma) kalmış
- Tarla faresi şehir faresinden daha fakir olmasına rağmen huzurlu hayatından memnunmuş bir kedi (ayrılma) veya ev hanım (ilgi-ayrılma) endişelenmemiş

Yukarıdaki örneklerden hareketle aynı başlıklarla verilen ödev ve sınav sorusu arasında hazırlıklı ve hazırlıksız tümce oluşturmada öğrencilerin özellikle belirtme (akuzatif) ve ilgi (genitiv) durumlarını yapılandırmada sorun yaşadıkları görülmektedir. Bununla birlikte ayrılma (ablativ) ve vasita (instrumental) durumu kullanımlarında az da olsa sorunlar bulunmaktadır. Hırvatçada ortak kullanımın ön edatla anlaşılabilir kıldığı yönelme (dativ) ve bulunma (lokativ) durumlarında birbiri yerine kullanımlar göze çarpmaktadır.

SONUÇ

Türkçenin sondan eklemeli bir dil olması sebebiyle adlar, eylemle ilişkileri ve tümce içindeki geçici durumları söz konusu olduğunda eklerle veya eksiz (yalın durum) biçimleriyle tümce kuruluşlarında yerini alır. Hırvatça ise Hint-Avrupa dil ailesinin bir üyesi olarak ön edat belirleyicileri ile birlikte ad durumlarını bazı ses değişimi ya da eklerle oluşturur. Diller arasındaki bu kısmî benzerlik ve daha çok farklılıklar tipolojik bir durumun dil öğrenimindeki çıktıları olması bakımından ilgi çekicidir. Bununla birlikte Hırvatçada bir başlık altında bulunmasa da çıkma/ayrılma (ablativ) durumu da ön edatlara getirilen ek veya yapılarla oluşturulmaktadır. Genellikle ayrılma/çıkma durumunun ilgi haline eklenen ön edat biçimleriyle oluşturulduğu söylenebilir. Türkçedeki tamlayanın ek almadığı belirtisiz isim tamlaması gibi eksiz ilgi durumu yapısının karşılığı Hırvatçada bulunmaz, Hırvatçadaki adlar ilgi durum eklerinin etkisiyle cümlede varlığını oluşturur çünkü hiçbir ad ilgi durumu ekleri ile çekime uğramadan bu durumun içinde yer alamaz (Kardaş, 2022: 126). Hırvatçada ilgi durumu ön edatlarla kurulduğunda Türkçedeki ayrılma hâl ekinin anlamını verir.

Bir dilin öğrenimi genellikle hedef dilin ana dili ile olan benzerliği esasında gelişmektedir. İlerleyen düzeylerde ise hedef dildeki farklılıklar öğrencilerin daha çok dikkatini çeker ve yapılandırmada öncelik unsuru olabilir. Türkçe B1 düzeyindeki Hırvat öğrenciler için ise bu durum hedef dile her iki açıdan yaklaşımla açıklanabilir. Adın durumları birçok dilde bulunur. Ana dili Hırvatça olan Türkçe B1 düzeyi lisans öğrencilerinin özellikle hazırlıksız metin yazmada Türkçedeki ad durumlarını

kendi ana dillerinden taşıdıkları bazı özelliklerle oluşturmaya çalışmaları şaşırtıcı değildir. Şaşırtıcı olan ise Hırvatçada bulunmayan ayrılma durumunun neredeyse çok az hatayla oluşturulmasıdır. Hırvatçada yönelme ve bulunmanın oldukça benzer olması da Türkçede bu ekleri birbiri yerine kullanma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Hırvatçada adı belirleyen en önemli durumlar yalın ve ilgi durumudur. İlgi durumunun Hırvat öğrencilerce sıklıkla belirtme durumuyla karşılanması da karşılaşılan yanlış yapılandırmalar arasındadır.

Dil öğretiminde ana dil ve hedef dilin tipolojileri oldukça önemlidir. Her iki dilin benzer ve farklı özellikleri belirlendiğinde dil öğretiminde oluşacak diller arası aktarımların sebepleri belirlenerek bu yönde öğrenme materyalleri düzeylere göre geliştirilebilir.

Yazarlık Katkısı

Çalışma tek yazarlıdır.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma; anket, mülakat, grup çalışması, deney ve görüşme tekniği kullanılarak oluşturulmadığından bununla birlikte kişisel verilerin korunmasına dair bir içeriğe sahip olmadığından etik kurul onayına gerek duyulmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2006). *Cümle ve Metin Bilgisi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*. (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Alkayış, M. F. (2012). Türkçenin Hâl Ekleri ve Fiil Kiplerinde Çok Terimlilik Sorunu. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 276-287.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Browne, W. (1993). Serbo-Croat. İçinde *The Slavonic Languages*. (pp. 307-388) Ed. Comrie, Bernard and Corbett, Greville. London: Routledge.
- Buran, A. (2011). *Türkçede İsim Çekimi Ekleri. Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Eker, S. (2006). *Çağdaş Türk Dili*. İstanbul: Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (1992). *Türk Dil Bilgisi*. (19. Baskı). İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Fortson, IV (B. W). (2010). *Indo-European Language and Culture: An Introduction* (2nd ed). USA: Blackwell.
- <https://www.ethnologue.com>
- <https://www.wals.com>
- Johanson, L. (2006). Turkic Languages. In Keith Brown (ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 161-164. Amsterdam: Elsevier.
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi*. (6. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kardaş, D. (2022). Türkçe Öğrenen Hırvat Öğrencilerin Dil Yanlıklarının Tipolojik Bir Yaklaşımla Değerlendirilmesi. İçinde *Yabancılar Türkçe Öğretimi Dr. Erol Barın'a Armağan* Ed. Çangal, Önder ve Başar, Umut. Ankara: Nobel.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri*. (Şekil Bilgisi). Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2010). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Matovac, D. (2022). *Basic Croatian Grammar*. Zagreb: Croatian University Press.

